

RECHT EN VRIJHEID!

TOESPRAKEN

gehouden in den Bidstond voor

Transvaal en Oranje-Vrijstaat

den 9^{den} NOVEMBER 1899

IN DE DOMKERK,

— DOOR —

Dr. J. D. DE LIND VAN WIJNGAARDEN

— EN —

Dr. J. H. GUNNING J.Hz.

Predikanten te Utrecht.

Uitgegeven ten voordeele van de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

UTRECHT. — KEMINK & ZOON. — Over de Domkerk.

f 0,25.

242

bezds

RECHT EN VRIJHEID!

TOESPRAKEN

gehouden in den Bidstond voor

Transvaal en Oranje-Vrijstaat

den 9den NOVEMBER 1899

IN DE DOMKERK,

— DOOR —

Dr. J. D. DE LIND VAN WIJNGAARDEN

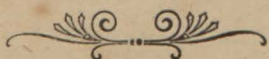
— EN —

Dr. J. H. GUNNING J.Hz.

Predikanten te Utrecht.

Uitgegeven ten voordeele van de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

UTRECHT. — KEMINK & ZOON. — Over de Domkerk.

pagewant 1960.

Gezongen: PSALM 99: 1, 2.
PSALM 33: 8, 9.
GEZANG 156: 4.
PSALM 74: 18, 21, 20.

Niet licht zal iemand, die de ure des gebeds in onze eerwaardige Domkerk heeft bijgewoond, dien avond vergeten. Een uur vóór den aanvang waren alle plaatsen bezet. Elke ingang werd als het ware belegerd door menschen. Honderden moesten henengaan wegens gebrek aan plaats. Gelijk overal elders, waar zulk een bidstond gehouden werd, was er innige, hartelijke, geestdriftige belangstelling. *Die* dreef al die duizenden aan, *die* deed hen naar de Voorhoven des Heeren verlangen. Ook de Jacobi-Kerk was even ongenaakbaar vol. Waren *al* onze kerken geopend geweest, ze zouden *alle* zijn volgestroomd.

Welk eene menigte, die alle gangpaden, gaanderijen, trappen en gaten vulde! Welk een geduld, om anderhalf uur van te voren zich op het tochtige Domplein te posteeren, óm toch maar een plaatsje zich te verzekeren! Welk een gloed sprak uit dat machtige Psalmgezang, door ons éénige orgel en zijn onvergelykelijken WAGENAAR zoo verrukkelijk begeleid! Wiens hart werd niet bewogen toen de aandoenlijke melodie van het Transvaalsche Vlaggelied over onze hoofden henengolfde, of toen na den zegen het statige Wilhelmus langs de eeuwenoude gewelven weerklonk! Wiens ziel smolt niet mede in vóór- en nagebed, waarin de hope op de overwinning voor onze verdrukte stamgenooten zich zoo nadrukkelijk paarde aan den wensch Gode te mogen zwijgen, wanneer ook de uitkomst *anders* mocht zijn dan wij wenschten!

Ach, onze arme *woorden* alléén kunnen wij hier weergeven — niet den warmen, opheffenden gloed, die alles bezielde, en die aan dit samenzijn zulk eene verkwikkende liefelijkheid gaf. Hier zweeg nu alles, wat aan partijschap of kerkelijke richtingen

denken deed; hier waren zelfs de gewone afscheidingen onzer kerkgebouwen vervallen, statenbanken en studentenbanken, kerkvoogden- en professorenbanken, ze waren ingenomen door eene bonte menigte broeders en zusters, van allerlei „kleur,” zelfs van allerlei kerkafdeeling, maar één in liefde voor vrijheid en recht, één in deelneming voor de verdrukte broederen daarginds.

Wij zouden er nooit aan gedacht hebben ons eenvoudig woord te doen drukken, had niet de uitgever dit gevraagd **ter wille van de gewonden en beroofden in Zuid-Afrika**. Hoe zouden wij dan nog kunnen weigeren of zelfs maar aarzelen? Waar *ieder* in dezen bidstond alles uit liefde en om niet gaf: de kerkvoogden de kerk, de organist en de orgelbedienden hun werk, de koster en al de kerkbeambten hun diensten, hun stoelen, hun krukjes, opdat er toch maar niets, *niets* van de collecte voor Transvaal zou behoeven af te gaan, hoe zouden wij daar niet gaarne en van harte medewerken, nu een vriendelijk uitgever aan ons woord nog een toevoegsel tot die collecte hoopt te ontleenen? Hier ga het naar de pers, en moge het, om des goeden doels wille, door duizenden gekocht worden!

De Heere ontferme zich over de verdrukten, en schenke hun spoedig de bevestiging van hun recht en hun vrijheid!

UTRECHT, 10 November 1899.

J. D. DE L. v. W.

J. H. G. J.Hz.

Toespraak van Dr. DE LIND VAN WIJNGAARDEN.

Oorlog!

Wie gevoelt niet eene huivering over zijne leden gaan, wanneer hij de gedachte indenkt, die in dit woord besloten ligt!

Oorlog!

Daarmede komt ons immers voor den geest ... een slagveld, waar in akelige tegenstelling met Gods wet, menschen, naar hetzelfde beeld van God eens geschapen, elkander zoeken te dooden; waar een overwinningslied gezongen wordt over het bloed van den verslagen vijand!

Oorlog!

In den geest zien wij ook zoo menige stille binnenkamer, waar eene rouwdragende weduwe treurt over haar gevallen echtgenoot, waar kleine kinderen nog onbewust van den slag, die hen getroffen heeft, in kinderlijke dartelheid spelen, en het maar niet begrijpen waarom moeder ditmaal niet mede doet!

En toch, hoe gruwelijk de oorlog ook zijn moge, hij kan somtijds ons met geestdrift vervullen. Als de strijd gaat om waarheid en recht, dan doet hij

ons over de jammeren heen zien naar het einddoel, dat wellicht zal worden bereikt.

Zulk een oorlog werd eens door Israël gestreden tegen de Philistijnen, als de teedere, kleine David, zwak in zichzelf, maar machtig in zijn God, den reus Goliath dorst toevoegen: „Ik kom tot u in den naam van den Heere der Heirscharen, van den God van de slagorden Israëls, dien gij gehoond hebt!”

Zulk een oorlog werd ook eens gevoerd door Hizkia tegen het machtige leger van Sanherib, als Jesaia de profeet in den naam van zijn Zender over de Assyriërs uitriep: „De Jonkvrouwe, de dochter Sions veracht u, zij bespot u, de dochter van Jeruzalem schudt het hoofd achter u. Wien hebt gij gehoond en gelasterd? Tegen wien hebt gij de stem verheven, en uwe oogen omhoog opgeheven? Tegen den Heilige Israëls!”

Zulk een oorlog werd ook eens gevochten door onze vaders, toen ons kleine land in tachtigjarige, bloedige worsteling zich zocht los te wringen van de Spaansche vuist; toen voor geloof en vrijheid alles, alles werd ten offer gebracht.

In zulk een oorlog wordt ook nu geworsteld op de Oostkust van Zuid-Afrika. Een tweetal kleine staten, Transvaal en Oranje-Vrijstaat, o zoo klein in vergelijking met hun machtigen tegenstander, gaan ook nu een strijd aan op leven en dood, een strijd om waarheid en recht en vrijheid.

Om vrijheid! Niet om eene vrijheid, zooals zij het ideaal was der Fransche revolutie. Niet om de vrijheid der anarchie. Maar om die hoogere, edelere

vrijheid, die tegelijk hoogste gebondenheid is aan het woord van God. Om de vrijheid, die zoo schoon beschreven wordt in de leuze van onze stoere Friezen, maar die tegelijk uitdrukking is van de geschiedenis van Transvaal: „Wij Friezen, wij knielen alleen voor God!”

Zeg ik dan te veel, dat zulk een strijd ons met geestdrift vervult? Maar immers gansch Nederland is er vol van! Gaat het u zooals mij, dan is het ons vaak bij het lezen der Dagbladen, alsof wij het kanongebuldër op het slagveld hooren. Het kanongebulder . . . van de zijde der Engelschen ons het beeld van den vuurspuwenden berg, die kokend zijn alles verdervende lava uitwerpt, en dood en verschrikking rondom zich verspreidt! Het kanongebulder . . . van de zijde der Boeren voor ons het beeld van de stem van den donder des Allerhoogsten, waarmede Hij een verwaten dwingeland gaat toeroepen: „Tot hiertoe en niet verder!”

Ja, zoo droomen wij alreeds van de overwinning, voordat nog die overwinning bevochten is; zoo roepen wij bij een enkele voordeelige schermutseling wel eens victorie, voordat nog de strijd is beslecht. Wij zijn dan den schipbreukeling gelijk, die door de golven der zee op eene rots geworpen werd. Geen schip kan hij ontdekken. Geen redding nog voorzien. Maar als de slaap hem overkomt, dan droomt hij van zijn vaderland, dan ziet hij zich reeds bij vrouw en kinderen aan den huiselijken haard. Des te bitterder is straks het ontwaken. En als de werkelijkheid hem weer voor oogen staat,

dan komt dieper zijn zucht: „O God, Gij alleen kunt redding geven!”

Zoo ging het ook ons. Bij eene kleine overwinning hebben wij gejuicht. Dan dachten wij al reeds aan een roemrijk einde, maar als wij dan weer tot de werkelijkheid terugkeerden, dan gingen wij weer wegen, macht tegen macht, Transvaal en de Vrijstaat tegen het schier oppermachtig Engeland, en dan moesten ook wij uitroepen: „o God, Gij, Gij alleen kunt redding geven!”

Daarom is het zoo goed, dat men voor de Boeren tot een bidstond samenkomt. Mogen dan wij, terwijl daar ginds in Zuid-Afrika een Jozua het leger der Israëlieten tegen de Amalekieten aanvoert, mogen dan wij als Mozes den staf des gebeds omhoog heffen om den zegen des Heeren over hunne wapenen af te smeeken.

Mogen wij zoo spreken? Gewis en zeker! Voeren dan de Boeren een oorlog des Heeren? Ongetwijfeld. Hunne bange worstelgeschiedenis zal het ons vertellen. Daarom is het noodig, dat wij een weinig bij hun leven stilstaan.

Meent niet, dat ik in het enkele kwartier, dat mij rest, een eeuw omspannen zal om voor uw blik een uitgebreid veld van die merkwaardige geschiedenis te ontrollen.

Ik zal slechts een paar zaken kunnen aanstippen. Maar toch waag ik het om der Boeren geschiedenis samen te vatten in een enkel woord, een Schriftwoord, het woord, dat de dochter Sions bij den profeet Micha hare vijandin tegemoet voert: „Verheug u niet over mij, mijne vijandin! wanneer ik gevallen

zal zijn, zal ik wederom opstaan, wanneer ik in duisternis gezeten zal zijn, zal de Heere mij een licht wezen!"

Ook de Boeren hebben hunne vijandin. Het is Engeland. Niet alsof ook wij niet schuldig staan tegenover dat volk! Tot het begin dezer eeuw was de Kaap nog eene Hollandsche bezitting. En de Afrikaander Boeren zijn ook door de landvoogden der Oostindische Compagnie gegeeseld en geplaagd ¹⁾. Maar hierin ligt toch het groote verschil. In dien tijd werden de Afrikanen verdrukt door eene Maatschappij in *hare vertegenwoordigers*, maar zoodra deze geweldenarijen in Holland bekend werden, stelde men perk aan de knevelarijen door den landvoogd af te zetten. Dit ondervond immers landvoogd Van der Stell, die tegenover de aanklacht der verdrukte burgers op last van Holland wijken moest. Hier in Transvaal en Vrijstaat is het echter

1) Schrikkelijk was het oordeel Gods, dat over een dezer landvoogden voltrokken werd. Van Noot, zoo heette de onderdrukker, zocht zijne geweldenarijen voor Holland te bedekken. Toen een veertigtal wanhopenden langs de Portugeesche bezittingen Holland zochten te bereiken om hem aan te klagen, en ontdekt werden, moesten zij dit met zware straf boeten. Een achtstal werd ter dood veroordeeld. Een van hen sprak als zijn laatste woord: „Gouverneur Van Noot, ik daag je binnen een uur tijds voor den rechterstoel van den alwetenden God om daar reenschap te geven voor mijne ziel en de ziel mijner vrienden!" Daarna werd hij gehangen. Toen men den afloop dezer terechtstelling aan Van Noot zou mededeelen, vond men hem met verwrongen gelaat dood op zijn stoel.

Voorwaar daar is een God, die leeft,
En hier op aarde vonnis geeft!

niet maar de verdrukking van eene Maatschappij of van hare agenten alleen, neen Engeland *als Staat* zet er het zegel op, en geeft met zijne kanonnen de bekrachtiging op de verdrukking zijner beambten ¹⁾. Die vijandin heeft de Afrikaners telkens en telkens vernederd. Reeds op het laatst van de vorige eeuw legde zij beslag op de Kaaplanden, toen, zoo het heette, ter wille van den Prins van Oranje. Wij zullen niet over de verborgene bedoelingen spreken, die toen reeds bij Engeland gevonden werden, maar dat is zeker, toen het de Kaap weer terug moest geven, ging het met een treurig hart, en in 't begin van deze eeuw werd andermaal door Engeland beslag daarop gelegd, en toen niet meer voor Oranje, maar voor zichzelf. Daarmede begint de lijdensgeschiedenis der Afrikaansche Boeren.

De groote fout van Engeland zat zeker hierin, dat het de kleurlingen kennelijk voortrok boven de Afrikaners. De Hottentotten werden geloofd, en de Afrikaner Boer tegenover hen tot een leugenaar gemaakt. En dat, terwijl de Boeren die Hottentotten maar al te goed hadden leeren kennen als een leugenachtig, trouweloos en zelfs verdierlijkt volk ²⁾.

1) Het spreekt van zelf dat niet ieder Engelschman daarmede instemt. Na afloop van den bidstond ontmoette ik een Hoogleeraar van de Kaap, Ds. C. F. J. Muller, die mij vertelde, hoe in Schotland en ook in Engeland het vrome volkje nog biddend werkzaam is voor Transvaal. Zoo zien wij, dat wat uit één Geest is, trots alle verschil van nationaliteit nog door hooger hand is gebonden.

2) De Hottentot kan vleien en o zoo laag kruipen, als er winst te behalen valt. Hij is brutaal en lui, waar hij het

Bij deze kwestie over de Hottentotten kwam nu ook die der Kaffers. Engeland heeft met hen veel oorlogen te voeren gehad. Weifelend was hun politiek. Nu eens werden de Kaffers gepaaid, dan weer met het zwaard bevochten. De Boeren moesten medetrekken. Hun bleef geen andere keuze. Zij waren Britsche onderdanen. Maar bovendien, zij wilden ook wel, daar zij als grensbewoners het meest van de Kaffers te lijden hadden. Hun vee werd geroofd, in vrede, en bovendien vaak huis en hof verbrand, vrouwen en kinderen vermoord. De Boeren waren dan ook voor de Engelschen een niet te versmaden macht. Maar wat dan nu ook van hun gemoedstoestand te denken, als zij voor alles ondank inoogstten? Als hun eigen vee, met gevaar van hun leven weer op de Kaffers heroverd, door de Engelschen, voor wie zij gevochten hadden, verkocht werd om de oorlogsschatting te voldoen! Moet de vuist zich niet gebald hebben, moest het Britsch Bestuur op die wijze niet gevloekt?

Daarbij kwam de taalkwestie. Op zichzelf nu wel niet zoo schrikkelijk, maar waaruit men toch de Engelsche gezindheid kan opmaken tegenover de Boeren. De beampten van het Engelsch Bestuur

ongestraft zijn kan. Het spreekt toch van zelf, dat men tegenover een trouweloos volk niet kan handelen als tegenover getrouwen. Dat ondervinden wij immers ook op Atjeh. Emanuël van Meteren weet ons al van de diefstallen en verraderijen van de Atjehneezen te vertellen. Stel nu Sumatra onder Engelsch gezag, en den verraderlijken Atjehnees geloofd boven den Hollander.

waren meestal personen, die alleen Engelsch spraken en die noch Hollandsch noch Afrikaansch kenden. Zelfs werd er in 1827 eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij werd bepaald, dat alle procedures in de Engelsche taal gehouden zouden worden. Zij die geen Engelsch verstonden, waren zelfs van de jury uitgesloten. Was dat mild? Was dat een teeken, dat Engeland zijnen nieuwen Hollandschen onderdanen een goed hart toedroeg? Of was het veeleer een teeken, dat die onderdanen als slaven werden beschouwd met wier wenschen geen rekening was te houden? 1)

Zoo was Engeland dan der Boeren „vijandin!” Maar eene vijandin, tot wie zij zouden uitroepen: „Verheug u niet over mij, mijne vijandin, wanneer ik gevallen zal zijn, zal ik weder opstaan!” Dat wederom opstaan bestond voor den Boer hierin, dat hij huis en hof en haard verlaten ging, om met vrouw en kinderen ver weg te trekken, door vijandelijke landen heen, om een plaats te vinden voor het hol van zijn voet, om vrij te zijn van het gehate Britsche Bestuur. En zij gingen. Welke ontberingen zouden hen wachten! Welke gevaren omringden hun reis! Maar plechtig klonk 's avonds

1) Dit blijkt ook zoo uit de slavenkwestie. Dat de slavernij werd afgeschaft, was o zoo goed. Dat ook de Boeren geld ontvingen voor de slaven, die zij zelf duur hadden gekocht, was billijk. Maar wordt die billijkheid geen dwaasheid, als dat geld in Londen alleen te innen was, ondanks alle protest? Men moest toen vallen in de handen van opkooopers, die alleen tegen grof procent de machtigingen inwisselden. Altijd moest de Boer het merken dat Engeland hem vijandig was!

voor het vertrek in de woningen het lezen der Schrift, bezielend werkte het woord: „Ik hef mijne oogen op naar de bergen, vanwaar mijne hulpe komen zal. Mijne hulpe is van den HEERE, die hemel en aarde gemaakt heeft!” Zij gingen, langs hoogten en diepten, door rivieren en kloven! Zij gingen altijd voorwaarts naar het Noorden om een nieuw vaderland te zoeken!

Hadden zij recht om dat te doen! Kwamen zij daarbij niet in 't land van andere volken? De Boer heeft nooit anders gedaan, dan onbewoond land bezetten; of indien er maar eenigermate aan andere aanspraken te denken viel, het gekocht, en eerst dan, als het land verraderlijk weer werd geroofd, eerst dan heeft hij zijn rechtmatig bezit met het geweer gehandhaafd 1).

Zoo kwam men na veel wederwaardigheden in 't bezit van het schoone Natal. Dat land scheen voor hen een Paradijs. Welke rijke landouwen en schoone bergen! Hier zou men vreedzaam nederzitten onder den vijgeboom en den wijnstok. Bittere

1) Een enkel voorbeeld. Van Dingaan, den koning der Zoeloes, kocht men het schoone Natal. De acte werd door Dingaan geteekend, nadat de prijs ontvangen was. Dingaan deed daarop de gezonden commissie verraderlijk vermoorden. Bovendien deed hij een aanval op de niets kwaads vermoedende Boeren, waarvan o zoo velen op de jacht waren, en koelde zijn bloed-dorst aan kinderen en vrouwen. Dat was de moord aan de Blauwkrans. Dingaan werd daarvoor gestraft. God was met de Boeren. 500 Afrikaanders joegen 15000 Zoeloes op de vlucht! 16 Dec. 1864 vond die wondervolle slag plaats, waar God bevonden werd te zijn een Hulp in benauwdheden.

teleurstelling! Engeland kwam en heesch de Engelsche vlag. Een korte worsteling tegen den overmachtigen vijand, en de Boeren moesten Natal prijs geven. Liever geen land, dan land onder zulk een Britsch gezag! En weer „trok” men. Nu dieper het binnenland in. Nu tot over de Vaalrivier. En zoo ontstond Transvaal. Daar zou men weer vrij van Engelsche inmenging zijn. Waren de Boeren in Natal gevallen voor den vijand, weer mochten zij juichen: „Verheug u niet over mij, mijne vijandin, wanneer ik gevallen zal zijn, zal ik wederom opstaan!”

Opstaan tot hoe lang? Werkelijk scheen het, dat hier de plaats der ruste zou zijn. Immers in 1852 werd door politiek beleid met de Engelschen een tractaat van vriendschap gesloten, waarbij de onafhankelijkheid van Transvaal erkend werd.¹⁾ Te meer daar in 1854 ook de Vrijstaat, waar even als in Natal de Engelschen de Boeren gevolgd waren, aan dezen werd overgelaten en tot een onafhankelijken Staat werd geproclameerd. Alleen maar, de drijfveeren der Engelschen waren niet de ware! Het was hun niet te doen om recht en gerechtigheid, maar om met de Boeren tijdelijk vrede te hebben, daar de inlandsche gekleurde stammen

1) Art. I. van dit traktaat luidde: Harer Majesteits Adsisent-Commissarissen waarborgen in den volsten zin, namens het Britsche Gouvernement, aan de Emigranten Boeren over de Vaal-rivier het recht om hunne eigene zaken te besturen en hun eigen Regeering te hebben, volgens hunne eigene wetten zonder eenige bemoeienis van den kant van Harer Majesteits Gouvernement.

hun o zooveel moeite baarden. Maar wat dan, als de handen weer eens vrij waren, en de naturellen waren bedwongen?

Die vraag werd in Transvaal beantwoord in 1877, toen eenvoudig door proclamatie de Republiek door Engeland werd geannexeerd.

Geannexeerd! Waarom? Natuurlijk uit liefde voor de Boeren! Omdat het gebleken was, zoo zeide men, dat de Afrikaanders niet in staat waren zichzelf te regeeren, en ook te zwak waren tegenover de kleurlingen. Maar het leugenachtige van deze redeneeringen zouden de Engelschen onder vinden. De Boeren protesteerden, een en andermaal, van 1877 tot 1880, meer dan drie jaar! Toen was de maat vol. De Boeren protesteerden, zoolang als zij kunnen, dan trekken zij, zoover als zij kunnen, dan vechten zij zoo braaf als zij kunnen, en wee dan den Brit, wiens hand naar hen uitgestrekt is! De wapens werden opgenomen. De Afrikaanders versloegen de Engelschen. Een en twee en driemaal en meer!

Wij kunnen daarbij niet stilstaan. Alleen wil ik in herinnering brengen den strijd bij den Amajuba 27 Febr. 1881. Door het nachtelijk donker begunstigd hadden de Engelschen den top van dezen berg bezet. Dat was een geweldig punt. Het kamp der Boeren werd daardoor geheel bestreken. Toen de dag aanbrak, zag de veldheer der Afrikaanders met schrik de door de Engelschen genomen positie. Die moest hernoemen worden, of het was met de Boeren gedaan. Het bevel van Joubert was kort en krachtig:

„Julie moet hen daar gaan afhalen!” En dat gebeurde. Een handje vol Boeren beklom de steilte. De kogels floten. Twee groepjes worstelden naar boven. De een dekte den ander. Voorwaarts. En de Engelschen vluchtten na warmen strijd. Tegen zooveel moed en zelfverloochening, gepaard met wijze beradenheid, was geen Brit bestand. En de vrucht? Vrede! Door tusschenkomst van de Mogendheden werd er een einde gemaakt aan dezen krijg, en weer was de Transvaal eene onafhankelijke Republiek.

En na dien tijd? Wie denkt niet aan den verraderlijken inval van Jameson? Het was in 1895 dat Cecil Rhodes met de zijnen de Boeren wilden verrassen en beslag wilden leggen op Johannesburg. Deze plaats was zeer oproerig. Het Engelsch element wilde de Engelsche heerschappij. Rhodes wist zijn politiek goed te drijven. Maar toch er kwam zoo weinig vordering. Daarom maar tot het verraad de toevlucht genomen! Den 29^{en} December trok Jameson met zijne troepen de grens over. Hij sneed alle telegraafdraden door. Hij moest te Johannesburg zijn, voordat de Boeren het bemerkten. Maar God waakte. Het gerucht bereikte den bevelhebber Joubert. Deze riep den commandant Cronjé op, en met ongekende taaie volharding werd onmiddellijk naar den vijand opgemarcheerd. Weer een, twee en drie gevechten, en Jameson moest zich overgeven, blijde, dat hij er het leven nog afbracht ¹⁾. Weer mochten de Boeren den Heere

1) Toen Jameson in het nauw zat en de kogels der Boeren

danken en juichen: „Verheug u niet over mij, mijne vijandin! Wanneer ik gevallen zal zijn, zal ik wederom opstaan, wanneer ik in de duisternis gezeten zal zijn, zal de Heere mij een licht wezen!”

En zal dit ook het einde zijn van dezen strijd? Wij willen niet vooruit loopen op hetgeen mijn ambtgenoot Dr. Gunning u hiervan vertellen zal, maar op ééne zaak willen wij toch wijzen. Toen Mozes in de woestijn geroepen werd, zag hij een brandenden braambosch. Op zichzelf was dit niet vreemd. Immers dat in een dorre, brandende woestijn dorrend hout vlam vat, is gansch begrijpelijk. Maar die braambosch brandde, en verteerde niet. Waarom niet? God was in den braambosch. Welnu dit is het beeld ook van het Transvaalsche Volk. Het wordt gelouterd door het vuur. Ook dat is gunste Gods. Dien de Heere liefheeft, kastijdt Hij. Maar God blijft in gunst neerzien op de Afrikaansche Boeren. Zij zijn afstammelingen der Hugenooten en Hollanders. De edelste zonen van Frankrijk huwden zich aan de ondernemende zonen van Holland.

zijne volgelingen wegmaiden riep hij uit: „Haastig! Wie heeft iets wits om tot vlag te dienen? Gauw, wij worden hier plat geschoten. Ah, daar is een „ou meid!” met ’n wit voorschoot.” Het voorschoot rijst omhoog. De Boeren staakten toen hun vuur. Jameson wilde zich overgeven. Toen Generaal Joubert eenige dagen na den slag ter plaatse was, bij de oude woning waarin de „ou-meid” woonde, kwam deze naar hem toe en zeide: „Seur! die Engelsche het myn voorschote en handdoeke en lakens gevat, zonder ons daar iets voor te betaal. En waar zal ik nou mijn klachte indien?” De Generaal gaf haar lachend een zesguldienstuk voor haar goed, en maakte daarmee de „ou-meid” overgelukkig!

Reeds daarom zegent de Heere nog dit volk, omdat het kroost van een voorgeslacht is, dat zijn Naam vreesde. En bovendien, ook dit geslacht is met al zijne zonden en gebreken, toch niet ontaard van het voorvaderlijk bloed. Nog is Gods Woord daar in eere. Welnu, dan is de Heere ook met dat volk, en de braambosch moge branden, maar zal niet verteren, want de vlammen zijn vlammen ook van Gods liefde. Dat geve de Heere door zijne genade!

Toespraak van Dr. GUNNING.

Zoo hebben wij dan gehoord, lieve Vrienden! hoe goddeloos en hoe trouweloos Engeland in heel deze eeuw tegenover Zuid-Afrika gehandeld heeft. Verneemt nu ten slotte hoe het in dezen tegenwoordigen oorlog de kroon heeft gezet op zijn ongerechtigheden.

Schandelijker aanval is er door dat volk nooit ondernomen, brutaler onrecht nooit gepleegd. Alleen de opium-oorlog, toen ze aan China met kanonnen en soldaten het gruwelijke heulsap hebben opgedwongen, waarvoor die heidensche Chineezen vreesden, omdat zij *wisten* dat het hen ten verderve zou brengen, maar dat die Engelsche heidenen hun *wilden* verkoopen, omdat zij daardoor millioenen en millioenen schats konden verdienen, alleen die schandelijke opium-oorlog kan met dezen Transvaalschen op ééne lijn gesteld worden.

Maar wat is er dan toch de reden toe?

Een reden *is* er niet. Vreedzamer volk dan de Transvalers en de Oranje-Vrijstaters bestaat er niet op aarde. Zelfs is traagheid en afkeer van de groote vragen der politiek een karaktertrek van den Afrikaanschen boer. Zij wenschen niets dan in rust en vrede hun land, hun eigen land, ten

koste van zooveel bloed en tranen, na zooveel lange en bange worstelingen verworven, te mogen behouden, en God daarin te dienen op de wijze der vaderen. Nadat de Engelschen hen hadden verdreven uit de Kaap, (onze gestolen Kaap!) en nadat de Engelschen hen hadden verjaagd uit Natal, zouden ze hen nooit in dat arme, kale, vlakke land van Transvaal hebben lastig gevallen, hadden die onverzadelijke gedoopte roovers, die hen van alle kanten omringen, niet geweten dat die dorre Transvaalsche grond goud en diamanten en nog vele andere kostbare zaken bevatte. Cecil Rhodes, een gewetenlooze avonturier, die, onder goedkeuring der Engelse Regeering, eene Maatschappij gesticht heeft, *Rhodesië* naar zijn eigen gevloekten naam geheeten, begreep al spoedig dat er geen ander middel was om de aandeelen zijner bijkans failliete onderneming, waar al wat groot en aanzienlijk is zijn geld in gestoken heeft, te doen rijzen, dan door de goudmijnen van de Transvaal in te palmen. En toen heeft hij in den Prins van Wales, een man, dien wij wel den besten dienst bewijzen door *niets hoegenaamd* van hem te zeggen; in den Gouverneur der Kaapkolonie Milner, en bovenal in den Minister van Koloniën Chamberlain, in wien de roof- en hebzucht, de grenzenlooze verwatenheid en de voor niets blozende leugenachtigheid van Englands staatkunde haar toppunt bereikt hebben, mannen gevonden, die vast en zeker den ondergang der Boerenrepublieken besluiten dorsten. Er *moest* en er *zou* oorlog komen! Door een volkomen juist en verklaarbaar gevoel van zelfbehoud gedreven had

de Transvaalsche Regeering aan de z. g. Uitlanders, (de vreemdelingen die uit alle wereldstreken, begeerig naar de schatten van het land, waren toegestroomd), geen burgerrecht met het stemrecht willen en kunnen schenken, vóórdat zij een voldoende tijd in de Republiek hadden gewoond, getoond hadden haar als hun nieuwe Vaderland te hebben liefgekregen, en bereid waren den eed der getrouwheid aan haar af te leggen. „Neeen”, zeide Engeland, (dat met de binnenlandsche aangelegenheden van Transvaal niets te maken had, en dui-zenden van welks burgers in Transvaal onnoemelijke schatten hadden verdiend), „neen, wij zijn de beschavers en de beschermers der geheele wereld! Wij eischen van u dat gij die uitlanders binnen korten termijn tot volledige burgers zult maken, en dat zij nochtans Engelschen kunnen blijven, en de Engelsche belangen (d. w. z. roof en diefstal) zullen blijven bevorderen — dan hebben wij op die manier spoedig uw Transvaal vreedzaam veroverd. Dan brengen wij onze vrienden in uw volksraad, en eerlang een onvervalschten Engelschman op den presidentszetel, en dan zullen wij, vrome, godzalige Engelschen, in Pretoria ongehinderd ons volkslied kunnen zingen, en in uwe kerken den Almachtigen God kunnen danken voor den kennelijken zegen, dien Hij aan onze groote Natie schenkt.”

En dien toeleg doorziende, hebben die domme Boeren gezegd: „dàt nooit!” Met engelengeduld hebben ze toegegeven, den éénen eisch na den anderen, door den onbeschaamden Chamberlain hun gesteld. De ééne vernedering na de andere heb-

ben zij verdragen, want zij wisten welk een ellende de oorlog zou medebrengen, zij wisten het hoe harteloos en hoe goddeloos dat vroompratende Engelsche volk is, wanneer zij hun Bijbels en kerkboeken eens een poosje op zij leggen om aan politiek te gaan doen; zij hebben het uiterste aan lijdzaamheid en toegefelijkheid betoond, tegenover een volk dat hen kon verpletteren, dat met zijne koloniën reeds drie maal zooveel land bezit als heel Europa groot is (verbeeld u: drie Europa's bezit Engeland reeds, en nòg is het onverzadigd!) — maar eindelijk zeiden Paul Kruger en zijne stoere raadslieden: „het *mag* niet langer geduld! Te wapen, o burgers, te wapen, en met Gods hulp zullen wij den roofzieken Brit te lijf gaan!”

Toen de Sultan van Turkije in koelen bloede 300.000 Armeniërs in zijn Rijk liet vermoorden, heeft de Engelsche Regeering gezwegen. Ja, rondom den edelen Gladstone hebben zich duizenden en tienduizenden in gloeiende verontwaardiging op volksbijeenkomsten laten hooren, en hun afschuw voor zulk een dwingeland uitgedrukt, maar de Engelsche ministers vonden geene termen om tusschen beide te komen. Hoewel de helft der schepen, die men nu naar Transvaal zendt om kanonnen en gehuurde moordenaars tegen een protestantsche zusterntie in het veld te brengen, voldoende ware geweest den afschuwelijken Turk te bedwingen, en zijne hoofdstad plat te schieten, liet Engeland maanden lang deze menschenlaching voortduren. Onder de oogen van Engelsche kapiteins, die het van hun oorlogschepen in de verschillende Turksche havens aan-

zagen, werden de Armeniërs bij hoopen in de zee gestort, en met geweerschoten of knodsslagen afgemaakt. „Never mind”, zeide de Brit, „dit geldt *onze* belangen niet!”

Toen de Keizer van Rusland een geheel vrij volk, de Finnen, van zijne burgerrechten en vrijheden beroofde, en er geen week, bijkans geen dag voorbijging waarop aan dat hoogbeschaafde, nobele volk geen hemelstergend onrecht werd aangedaan; toen er een kreet van ontzetting en medelijden opging door heel de beschaafde wereld, over deze vertrapting van recht en eed, wie heeft er toen vernomen dat deze Engelsche Natie, die zoo veel belang stelt in de verdrukte Uitlanders van Transvaal, één krachtige poging heeft aangewend om de verdrukte Finnen te helpen? Waar bleven toen die nobele beschavers der menschheid, die aan de domme en wreede Boeren nu een lesje in Christelijke Staatskunde zullen geven, met hunne vertoogen, dreigingen en daden? Zij hielden zich stil, want Finland bezit geen goudmijnen, en de Tsaar van Rusland is machtig. „Never mind”, zeide de Brit, „dit geldt *onze* belangen niet!”

Maar nu de Prins van Wales, en honderden lords, graven en hertogen van Engeland goud noodig hebben, en er voor de onverzadigbare hebzucht van Engeland een land te pakken is waar goud en diamanten maar voor het grijpen zijn, nu wordt alles op haren en snaren gezet om met geweld een botsing uit te lokken, en als eindelijk, eindelijk de Boer, het sarren en treiteren moede, een ultimatum zendt, den eisch stelt dat die gestadige opeenhooping

van soldaten aan 's lands grenzen moet ophouden, want dat anders de Transvaalsche Regeering, hoe noode ook, tot den oorlog *moet* overgaan, dan schreeuwen de nobelste en de hoogstgeplaatste Engelschen hunne keelen schor om wraak, vol verontwaardiging over die ellendige Boeren, en steunen zij de schurken, die dit helsche plan jaren lang in stilte hebben voorbereid, met alle kracht. En wat een lid van het Parlement, de Ier Patrick O'Brien in de volle volksvergadering van het land uitriep — het strekt hem tot onvergankelijke eere! — is volkomen wáár in zijn ontzettende naaktheid: „Deze oorlog is een misdaad tegen de menschheid, en de man, die deze misdaad pleegt, is volgens mijne meening even diep met bloed bespat, als welke misdadiger ook, die ooit het schavot beklom. Ik bedoel den minister van koloniën, den Heer Chamberlain.” God zij geloofd dat er toch zulke stemmen gehoord worden, al worden ze voorshands door het verblinde wraakgeroep der meerderheid overstemd!

O, het is de oude, treurige geschiedenis van Achab en Naboth. Alleen was de heidensche Achab nog fatsoenlijker dan de christelijke Victoria. Achab wilde den wijngaard ten minste nog betalen, in naam van de oude Victoria wordt botweg gestolen en geroofd. En zóó gaat Engeland ten oorlog, sterker toegerust tegen een handjevol Boeren dan het in het begin dezer eeuw uittrok tegen Napoleon. Als één man staan die tienduizenden op, als één groote, reusachtige Achab, en zij roepen: „Naboth, geef hier uw wijngaard!” En dan — ja, dan zullen zij dat land gelukkig maken met al hun Engelsche

zegeningen: zendelingen en jenever, kerkboeken en lyddiet-granaten, traktaatjes en opium, christendom en Britsche politiek!

Ik haal hier enkele zinsneden aan, die een ambtgenoot onlangs in een dergelijken bidstond voor de Transvaalsche broeders bezigde:

En let nu op de merkwaardige overeenkomst in den *vorm*, waarin dit plan wordt uitgevoerd. Achab komt thuis, heelemaal ontstemd, in de war. En Izebel zal hem troosten. „Waar zijt gij koning voor, wanneer gij niet eens een wijngaard kunt nemen als gij dien hebben wilt?” zegt Izebel tot koning Achab. En Cecil Rhodes tot Chamberlain: „waarvoor zijt gij minister van zulk een machtig rijk, wanneer gij niet eens een handjevol boeren aankunt?”

Izebel weet er wel raad voor. Zij heeft op eens uitgevonden dat Naboth *vloekt!* Niemand heeft ooit aan Izebel kunnen merken dat zij daar zulk een afschuw van had, en men vindt het wel wat vreemd haar te zien optreden als beschermster van godsdienst en goede zeden, maar . . . Izebel *moet* tegen Naboth getuigen, want Naboth vloekt. En precies *zóó*, de Engelsche staatkunde ten opzichte van de Transvaal. De Engelschen *moeten* wel tegen de Transvaal opkomen, want de „uitlanders” worden zoo verdrukt, en de kaffers zoo mishandeld, het brave Engeland kan dat niet dulden, al wilde het! Nu ziet heel Europa er wel een weinig vreemd van op dat *Engelschen* de verdedigers worden van eerlijkheid en goede trouw; ja, men vraagt: „geeft Engeland zelf ooit het kiesrecht aan een „uitlander” zoolang hij zich niet laat naturaliseeren?” Men gaat verder en wijst op de 300,000 Armeniërs, niet slechts verdrukt, maar vermoord . . . doch Engeland is doof aan dat oor: Achab wil den wijngaard van Naboth.

En wanneer Izebel helpt, dan zijn de Belialskinderen spoedig gevonden. Heeft niet de Koningin het gewenscht? Valsche getuigen! Hoe vaak is er niet mee gewerkt, de eeuwen door. Valsche getuigen, hoeveel hebben zij niet op hun geweten, ook in deze zaak, waar zij met hun „altijd maar *dóór*-lasteren” er in geslaagd zijn negen tiende van Engeland te doen gelooven dat de Boeren inderdaad halve wilden zijn, vrouwenschenders

en kafferbeulen. Ja, echt Belialswerk hebben gedaan die betaalde courantenschrijvers uit Johannesburg en Kaapstad, die over de Boeren verbreidden al wat maar los of vast over den weg woei. Belialswerk van Belialskinderen is het geweest. En gelijk eens tegen Naboth, na het getuigenis der leugenaars, de steenen zijn opgenomen, zoo staat nu Engeland, in blinde woede op en roept: „den dood aan Naboth, opdat zijn wijngaard de onze zij!”

Wat zee van bloed daar stroomen zal, Engeland vraagt er niet naar. Dat daar tal van jonge levens, ach veel te vroeg, afgesneden, en duizenden harten in rouw gedompeld worden, het deert Albion niet. Dat daar mannen en vaders, zonen en vrienden, wreedaardig vermoord worden, het is hun onverschillig. „Het geld verantwoordt alles”; dat is immers ook een tekst? Zij zullen *aan dit schriftwoord* zich houden! Wilt gij redeneeren? Zij niet. Het wilde dier is losgelaten en tuk op bloed. De „militaire wandeling naar Pretoria” wordt ondernomen, en de teekenaars zijn al onderweg, die een photographie moeten nemen van het hijschen der Engelsche vlag op het Gouvernementsgebouw van Pretoria; het kwaad is ten volle besloten

En inmiddels zingen de Transvaalsche broeders, zoo trouw en zoo nobel door de Oranje-Vrijstaters geholpen, het lied dat in deze dagen ook bij ons zooveel sympathie heeft gewekt, en ook ten onzent zoo menige borst van aandoening trillen doet. Het is niet het eigenlijke volkslied van Transvaal, maar hoe schoon is het, als het in zijn eigenaardig Kaapsch-Hollandsch de vier kleuren der vlag, ons Hollandsch rood, wit en blauw, met de groene baan, de kleur der hope, bezingt!

Ik stel u voor, eer ik nog met een enkel woord de toepassing uit al het gesprokene opmaak, dat wij onzen eerbied voor die dapperen daar ginds op de bloedige slagvelden toonen, door zwingend twee coupletten van dat vlaggelied door ons orgel aan

te hooren; ik zal er u eerst een viertal van voorlezen.
 Wij brengen in gedachten een eeresaluut aan de
 Transvaalsche heldenvlag.

Die Vierkleur van ons dierbaar land
 Die waai weer o'er Transvaal,
 En wee die Godvergeten hand,
 Wat dit weer neer wil haal.
 Waai hoog nou in ons heldre lug,
 Transvaalse Vrijheidsvlag;
 Ons vijanden is weg gevlug,
 Nou blink 'n blijer dag.

Veul stormen het jy deurgestaan,
 Mar ons was jou getrou;
 En nu die storm is o'ergegaan
 Wyk ons nooit weer van jou.
 Bestormd door Kaffers, Leeuws en Brits,
 Waai jy steeds o'er hul kop;
 En tot hul spijt anskou hul dit,
 Ons hys jou hoger op.

Vier jaar lank het ons mooi gepraat,
 Om weer ons land te kry;
 Ons vraag jou, Brit, geen goed of kwaad,
 Gaat weg en laat ons blij.
 Maar toen die Brit ons nog vererg,
 Toen vat ons die geweer;
 Ons was al lang genoeg geterg,
 Nou kon ons toch nie meer.

En met Gods hulp het ons die juk
 Van Engeland afgegooi;
 Ons is weer vrij; geluk, geluk,
 Nou waai ons vlag weer mooi!
 Dit het ons heldenbloed gekos,
 Maar Engeland nog veul meer,
 So het die Heer ons weer verlos;
 Ons geef Hem al die eer.

Waa! hoog nou o'er ons dierbaar land,
 Waa! vierkleur van Transvaal,
 En wee die Godvergeten hand,
 Wat jou ooit neër wil haal!

Staan wij te zamen op, vrienden! en eeren wij in gedachten dat nobele volk, dat voor den roem van zijn vlag en zijn vrijheid goed en bloed over heeft!

II.

En nu, mijne vrienden, wat zijn nu onze verwachtingen voor de toekomst?

Gods wegen zijn menigmaal in de diepte en in donkerheid, en wij moeten wel degelijk óók met de mogelijkheid rekenen dat Transvaal en Oranje-Vrijstaat in deze reusachtige worsteling *bezwijken* zullen. Ik geloof dat er in ons land veel te veel en veel te vroeg gejubeld is, toen de eerste berichten van de nederlagen der Engelschen ons bereikten. Vergeten wij het niet, dat de eigenlijke oorlog pas beginnen moet, dat nog tienduizenden van soldaten en kanonnen onderweg zijn, en dat juist nu, nu Engeland eenige malen tegenspoed ondervonden heeft, de stemming des volks des te luider om wraak en vergelding roept. Terwijl de Engelschen uit een bevolking van 400.000.000 onderdanen, uit alle werelddeelen, zoovele regimenten kunnen ontbieden als zij willen, is de gansche weerbare boerenbevolking van 16 tot 60 jaar op de been, en bij elke schermutseling vallen de helden bij honderden, die niet meer kunnen

worden vervangen. Terwijl de Boeren niets hebben dan hun geweer, zonder bajonet, zijn de Engelsche wapenen met alle uitvindsel en der nieuwste moordkunst toegerust, en meer dan 60 schepen doorkruisen de wateren om ammunitie, soldaten en kanonnen tegen de kleine Gideonsbende in het veld te brengen. Zal de Heere, evenals destijds tegenover de Midianieten, een wonder doen? Wij weten het niet, al hopen en bidden wij het met al ons hart. Wij moeten needrig God verbeiden, en zwijgen Hem ootmoedig stil. Wij moeten het niet vergeten dat de Heere in zijn ondoorgrondelijken Raad soms zoo geheel anders doet en stuurt, dan wij meenen dat het geschieden moest, en onze Da Costa heeft terecht in een zijner aangrijpendste gedichten gezongen:

Een natie kan ook *vallen* met eer, ter eer van Hem,
En houden ook in 't *zinken* zijn standert vast met klem.

Dit is zeker dat eene nederlaag, eene beslissende vernietiging der Boeren, een ontzaglijke schok zoude wezen voor veler geloof, allereerst onder onze stamverwanten daarginds. Zij gaan in den volsten zin des woords psalmzingende ten doode, in het vaste vertrouwen op den almachtigen God en de eerlijkheid hunner zaak.

Wat dunkt u van een brief als dezen, door een Vrijstaatschen jongen aan zijne moeder in de Kaapkolonie gezonden?

„Lieve moeder! Wij zijn hier allen onder de wapenen en gereed om te vechten voor ons dierbaar land. Wij weten: wij hebben eene eerlijke en rechtvaardige zaak. Het is waar, wij

hebben met eene sterke natie te doen. Engeland is machtig, maar niet almachtig. God alleen is almachtig, en Hij zal toezien dat macht niet recht is. Wij stellen onze zaak in Zijne handen. Wij nemen onze geweren en gaan naar de grenzen en zullen God vragen om onze generaal te wezen, en ons te helpen en ons te bewaren dat wij iets zouden doen wat tegen Zijnen wil is. De Heere is nog niet veranderd; Hij is nog dezelfde God, die Gideon met zijn 300 man de overwinning heeft gegeven.

„Wij bidden dag en nacht tot Hem, en wij vragen u allen om voor ons te bidden.

„Hij is een barmhartig God, en Hij zal onze zonden vergeven en ons ter hulpe komen. Hij zal nooit toelaten dat een machtige natie een zwak volk als wij, zal verpletteren.

„Ik kan u ook zeggen, lieve moeder! dat hier geen enkel huis is of daar is geweest en gekerm. Het grootste geweest is bij de statie; daar wordt afscheid genomen van lieve ouders, broeders en zusters. Het is een aandoenlijk gezicht. Toen de trein gisteren met 300 man van hier vertrok werd gezongen:

De Heer zal opstaan tot den strijd;
Hij zal zijn haters wijd en zijd,
Verjaagd, verstrooid doen zuchten, enz.”

En gelijk het in den Oranje-Vrijstaat is, is het ook in den geheelen Transvaal.

Een brief van den correspondent van de *Daily Chronicle*, den eersten October geschreven te Johannesburg, geeft ons een onbegrensden eerbied voor het plichtsbefes en de vaderlandsliefde der burgers van de republieken.

„Woensdag werden de geweren uitgereikt aan de Burgers en de Uitlanders, die zich vrijwillig aanmeldden. Paarden, ezels en muilezels werden afgespannen van de rijtuigen en karren op straat, voor gebruik van de troepen. Vrijdag verlieten zes treinen met gewapenden de stad reeds. Ik geloof niet dat in eenig land der wereld zoo iets mogelijk ware geweest. Binnen 24 uur waren de burgers opgeroepen, gewapend en naar hun bestemming gezonden.

„Hoe bewonderde ik de mannen en de meisjes aan het station bij het vertrek.

„Geen geweens of gesnik, enkel een kort: „doe je plicht!”

dan een omhelzing, een handdruk... en de trein vertrok met echtgenooten, vaders en broeders, die misschien nooit zullen terugkeeren.

„Ik zag den ouden Ferreira weg gaan met zijn vijf zonen! Hij zelf een echte Boer van het type der oude „trekkers“... zijn zonen allen mannen van meer dan zes voet.

„Een andere Boer trof zijn zoon van vijftien jaar aan... hij was het huis uitgelopen om mede te gaan vechten en had den veldkornet een geweer gevraagd. Ten slotte gaf de oude vader zijn toestemming, enkel tot afscheid zeggende: „jongen, gedraag je als een man!“ Dat was alles!

„Oud en jong, rijk en arm, allen lieten zonder klacht en tegenspraak, als iets dat vanzelf sprak, bij den eersten oproep al wat hun lief was achter, omdat hun land hen noodig had.

„In gewone kleederdracht, geen glinsterende uniformen, kwasten en epauletten, geen muziek, geen opgeschroefde taal... neen, enkel bezadigdheid en ernst in die vastbesloten, bruin-geschroeiende gezichten. Engeland zal nooit winnen!

„Eene oude Duitsche dame, die ik vergezelde, was zoo diep aangedaan door wat ze zag, dat ze al de wagons langs ging om die ruwe vuisten te drukken.

— „Zult ge allen terugkomen?“

— „We kunnen 't u niet belooven, maar we zullen het probeeren!“

Roerend was het die innige liefde voor het Vaderland te zien.

Vierhonderd man waren opgeroepen in de tweede wijk van het Krugersdorp-district.... 670 boden zich aan. De commandant poogde 270 af te wijzen... maar daarvan was geen sprake.

„Ze gingen!

„In Maranburg werden 150 opgeroepen en 800 kwamen op. Iedereen neemt dienst. Van den hoogste tot den laagste zijn allen bereid en allen vol geestdrift en Godsvertrouwen!“

Laat menig Hollander deze heerlijke getuigenis bewaren.

Geen krijgsmuziek hebben de Boeren! Maar het woord van zulk een getuige is als geluid van bazuinen!

Maar o, hoe zwaar zou de terugslag wezen, wanneer al deze geloofsmoed eens schijnbaar te schande werd, en de trotsche, hoogmoedige Brit

zijn voet kwam te zetten op den nek dezer edele helden! Daarom, lieve vrienden, laat ons vooral óók bidden dat de Heer hen bij het geloof beware onder *alle* omstandigheden, óók wanneer daar eens nederlaag na nederlaag mocht volgen, en de vijand honend smalen mocht: „Waar is nu hunlieder God?” O wij hebben dan nu onzen eigen Bidstond, gelijk onze gescheiden Broeders dien reeds vóór ons hebben gehad, maar laat ons toch niet meenen dat wij hiernà met ons gebed kunnen *ophouden!* Laat ons den Almachtige *blijven* aanloopen, *blijven* bestormen met onze smeekingen, totdat Hij uitkomst geve, kan het zijn door een spoedigen, eervollen vrede voor onze broeders met behoud hunner vrijheid. Zij begeeren geen land te rooven, zij verlangen naar geen goud — o, hoe gaarne zouden de besten hunner de gelofte teekenen dat zij nooit hun eigen goudschatten zullen gaan opdelfen, dat vervloekte goud dat de oorzaak is van al die ellende! — als ze maar *vrij* mogen zijn in hun eigen vaderland, dien dierbaren grond met zooveel bloed en tranen doorweekt! Doch indien het eens de wil des Heeren was dat ook *hier* het onrecht tijdelijk *zegepraalde* over het recht, en dat de schijnheilige Brit ook in Transvaal zijn dankliederen kwam zingen, tot eere van zijn God — o, dat dan niet de satanische verleiding onzen stamverwanten te sterk worde om in hun verbittering het oudvaderlijke geloof over boord te werpen, maar dat zij dan met te *inniger* gloed zich aan den God der Vaders mogen vastklemmen, in het vaste vertrouwen dat de Heer het bloed der hunnen zal

wreken, en dat op Zijn tijd en op Zijn wijze zelfs uit dezen gruwel nog een zegen moet gedijen.

Dat er maar echte, eerlijke *schuldbelijdenis* zij voor den Heere! Ook Transvaal heeft gezondigd, ook de Oranje-Vrijstaat is bevekt voor God. *Niet* in deze zaak; zelden is in de wereldgeschiedenis een strijd ontstaan waarin het recht zóó beslist aan ééne, het onrecht zóó geheel aan de andere zijde was. Maar als volk hebben zij beide te bekennen: „o God, wij hebben gezondigd, wij en onze vaders, en hebben het verbeurd als een vrij volk te leven. Ook wij hebben tegen hoog en laag, tegen kaffer en vreemdeling, niet beslist en niet moedig genoeg Uwe waarheid beleden. Als Gij ons kastijdt, kunnen wij niet anders dan zeggen: Uwe straffen zijn rechtvaardig!” Er mag wel eens de nadruk gelegd worden op de waarheid dat Hij, die de volkeren schept en vormt, ook over haar blijven of niet-blijven beslist. Geen enkel volk heeft de toekomst, eene blijvende, onvergankelijke toekomst, dan alleen het uitverkoren volk van God, uit alle naties, talen en geslachten bijeenverzameld in het hemelsche Sion. Ook de Boeren moeten het leeren, gelijk het trotsche Albion het óók zal leeren verstaan: „een koning wordt niet behouden door een groot heir, een held wordt niet gered door kracht, het paard feilt ter overwinning en bevrijdt niet door zijne groote sterkte. Ziet de oogen des Heeren zijn over degenen, die Hem vreezen, op degenen die op Zijne goedertierenheid hopen.”

Wij ergeren ons over de Britsche goud dorst en heerschzucht van Engeland, maar vergeten wij het

toch nooit dat het hart van *elken* mensch van nature tot alle kwaad geneigd is, en wij, Nederlanders, hebben zelve zóó overvloedige oorzaak ons over onze eigene daden tegenover onze millioenen onderdanen in Oost en West-Indië, eeuwen lang bedreven, te schamen, dat alle gevoel van eigen hoogheid en voortreffelijkheid wel bij ons wijken mag voor diepen ootmoed en rondborstige belijdenis: „niet ons, niet ons, o Heer! Uw naam alléén zij lof en eer gegeven!” *Die* toon moet meer bij ons gehoord worden. Men zingt nu met geestdrift de Transvaalsche en Vrijstaatsche liederen, men verandert de opschriften van winkels, en noemt ze in plaats van naar den Prins van Wales naar Paul Kruger — ach, dat alles is goedkoop en gemakkelijk genoeg! Het ware te wenschen dat èn hier èn in Transvaal maar velen bezielde waren van dien diepen ootmoed, dat rotsvaste geloofsvertrouwen, dat dien grijzen staatsman vervult. Ik ken geen enkelen kroon dragenden vorst voor wien ik zulk een eerbied heb als voor dien ongekroonden boeren-president. Hoe prachtig heeft hij gesproken toen hij den 2^{en} October de zitting der beide Volksraden sloot!

Er rust eene groote verantwoording op de beide Volksraden als een lichaam, en op elk lid afzonderlijk; doch ook nu zullen wij niet zonder verantwoording zijn. Wij zullen deel uitmaken van den Krijgsraad of van de Burgermacht. Wij zullen onze Burgers moeten voorgaan. Elk lid is gewillig bij te dragen tot de verdediging van 's lands onafhankelijkheid en zijn leven daarvoor op te offeren. Wij zeggen het met alle Afrikaners: liever geen leven dan een

leven zonder land.

Ik kan niet meer twifelen of de oorlog zal en moet komen.

Als wij de opgewondenheid en de gewilligheid van de Burgers zien om voor onze rechtvaardige zaak te vechten, dan kunnen wij niet twifelen of de Z.-A. R. moet eenmaal voor goed vrij worden.

Mijn opinie is dat een volk nooit een volk kan worden zonder lijden en strijden. Misschien is de tijd thans beschikt door de Voorzienigheid dat de Z.-A. R. een volkomen vrij en sterk volk zal worden.

Ik hoop dat de Heer zal toelaten dat de volkomen onafhankelijkheid zal worden verwonnen, en dat wij spoedig weer hier zullen te zamen komen om de zaken van het land verder te behartigen.

En hoe kostelijk werd hij beantwoord door het Lid van den Uitvoerenden Raad Wolmarans, die begon met zijn smart uit te drukken dat de president hem had geweigerd óók naar het oorlogsveld uit te rukken, omdat hij in 's lands raadsvergadering niet gemist worden kon. Hoe heerlijk klonken zijne waarschuwingen tegen overijling en hoogmoed!

Spreker wijst er op, dat de voormannen van het volk ook het volk moeten voorgaan en zorgen, dat ons volk niet zondigt. Wij moeten het volk

ten voorbeeld zijn,

opdat niet de straf des Heeren nog zwaarder worde.

God heeft verscheidene malen Engeland gebruikt om ons te dwingen terug te gaan tot de zeden onzer voorvaderen.

Ook deze spreker verklaart, dat als de Volksraad weder terugkeert, hetzij spoedig of na langeren tijd, dat dan wellicht het God zal behaagd hebben dat wij heelemaal en voor altijd ontslagen zijn van de conventie.

Wij moeten echter niet licht over den strijd denken en niet op eigen kracht vertrouwen. Nu Engeland echter alles weigert, laten wij als Afrikaners nu eenmaal tot een punt komen. Engeland heeft zelfs arbitrage geweigerd. Laat God dan de

Eindarbiter

zijn, Wiens uitspraak zal moeten eerbiedigd worden.

Welnu, in deze stemming willen wij nu nog ten slotte in het gebed gaan, en onze benauwde en

bedrukte stamgenooten aan Gods Vaderharte neerleggen. Dat elke andere stem, ook die der rechtmatige verontwaardiging over Englands huichelarij, zijge voor het kinderlijke: „Uw wil geschiede, o God van levenden en van dooden!” Wat wij wenschen en hopen — o de Alwetende weet het! Wat wij als den grootsten zegen van dit laatste jaar dezer eeuw zouden beschouwen — de verlossing van Transvaal, de breideling van Englands ongetemden trots — wij verbergen het niet, wij *kunnen* het niet, wij *mogen* het niet, wij *zullen* het niet! Maar boven onze wenschen, hoog boven onze begeerten en verwachtingen, staat de Souvereine Raad des Heeren HEEREN, en voor Zijn wijs bestel willen wij buigen en bukken, hoe het dan ook zij. Liever een *met* God *zinkend* Transvaal dan een volk, dat *sterk* wil zijn *zonder* God. Liever met Paul Kruger gebannen op Sint Helena dan met Chamberlain en Rhodes in het paleis van Sint James. Liever ondergegaan met den eerbied en onder het eeresalut der Christenen, dan in hoogheid en macht beladen met den vloek en het afgrijzen van alle waarachtige vromen. Want dit is zeker: al wint Engeland, *gevloekt* zal het wezen om dezen onrechtmatigen krijg, en *gezocht* zal het worden door den Heere, het bloed der vermoorden, de tranen der weduwen en weezen, want God *zal* opstaan tot den strijd en eenmaal Zijne zaak in het Heelal doen zegevieren. Dan gaat er een ander boek open dan het boek der officieele geschiedenis, door kruipende hovelingen en laffe hofpoëeten geschreven, waarin de leugen wordt goedgepraat en de ongerechtigheid

verheerlijkt — het Boek des Levens, waarin God de Zijnen heeft opgeteekend van vóór de grondlegging der wereld. Dan wordt het gebed dergenen verhoord, die geslacht zijn om het getuigenis van Jezus, en die zuchtend wachten onder het altaar, en terwijl de goddelooze verdelgd wordt van voor Gods aangezicht, zal dat volk der overwinning, de groote verdrukking doorstaan hebbende, zich verlustigen in eeuwigen vrede. Geliefden, vertroosten wij elkander met deze woorden, want Hij, die het beloofd heeft, is getrouw.

Ik eindig met het schoone lied dat onze grijze Nicolaas Beets in deze dagen gedicht heeft, en waaruit zoo liefelijk blijkt hoe jong het harte van onzen grijzen bard gebleven is, en hoe het blijft medekloppen voor alles wat ook onze harten beweegt en ontroert. Als het eens zijn zwanenzang moest wezen naar Gods Raad, hij kon ons geen nobeler lied achterlaten dan dit getuigenis van ootmoedig en blijmoedig geloofsvertrouwen. Aldus luidt zijn zang aan:

DE BOEREN.

Zult gij een ijdele wereld leeren
 Wat Godsbetrouwen zegt,
 Gij strijders in de kracht des Heeren
 Voor vrijheid, erf en recht;
 Klein Volk van ploegers, herders, jagers,
 Belasterd en veracht
 Door uw hoogmoedige belagers,
 Gerust op overmacht?

Gij, in hun oog nog half barbaren,
 Alleen verdelging waard,
 Maar Heldenkroost van Martelaren,
 Niet van hun bloed ontaard,

Gij predikt Koningen en Volken,
 Hoe groot en machtig: Hij
 Die zetelt boven lucht en wolken
 Is machtiger dan gij.

De God dier psalmen en kronijken,
 Waar onze ziel bij leeft,
 Zal nooit doen wanklen of bezwijken
 Die Hem zijn eere geeft;
 „Op wagens, paarden, en op helden
 „Zij onze vijand stout,
 „Maar wij, wij zullen de eer vermelden
 „Van Hem, die ons behoudt!”

Behoud hen, God der legermachten,
 Sta Godlijk aan hun zij!
 Verhoog ze die Uw heil verwachten,
 Verplet hun weerp partij!
 Laat nog de stervende eeuw ervaren,
 Dat, waar Ge in glans verschijnt,
 't Boos opzet van geweldenaren
 Als rook en damp verdwijnt!

AMEN.

GEZ. 156 : 4.

GEBED.

PSALM 74 : 18, 21, 20.

Nieuw-Testamentische ZEGENBEDE.

Na den zegen speelde het orgel het oude Wilhelmus.

BLADVULLING.

Wanneer men den schandelijken toon der Engelsche Pers nagaat, die het gansche Koninkrijk door tot moord en wraak aanzet, zou men haast gaan vragen: is er nog wel één eerlijk mensch in dit volk van verblinden overgebleven? Zelfs „christelijke” bladen zijn als met bloed geschreven, en predikanten en bisschoppen hitsen de schare tot de bloedigste

haatsuitingen op. En dat bij een volk dat in de Dreyfus-zaak de gansche wereld vooring in lamentatiën en jeremiaden over zooveel onrecht! Zijn ze nu allen betooverd door den waanzin, die een Chamberlain en zijne verachtelijke bende bezielt?

Gode zij dank, neen! Er *zijn* nog eerlijke lieden in Engeland, die zich schamen over zooveel onrecht, en die het beseffen dat men hun Vaderland een smaad aandoet, dien geen honderd jaren kunnen uitwischen. Ik neem hier een artikel uit het nobele „Handelsblad” over, dat dag aan dag (trouwens in overeenstemming met onze *geheele* Vaderlandsche Pers) tegen Engeland's onrecht getuigt. Eere aan Labouchère voor het kloeke en mannelijke woord, dat hier volgt!

HOE ENGELAND MISLEID WERD.

In een opstel: „begoocheling en ontwaken” schrijft de Heer Labouchère in *Truth* o. a. het volgende.

„Men had ons verteld, dat de Boeren wezens waren, bijna te gemeen om door de beschaving geduld te worden. Hun godsdienst heette de afschuwelijkste huichelarij. Er was omkooprij onder hen, erger dan het ergste bederf, in de geschiedenis opgeteekend. Zij waren onwetender dan de ruwste wilden. Jegens Engelschen gedroegen zij zich als barbaren. Zij haatten ons, zij verachtten ons; bij iedere gelegenheid waren zij blij aan deze gevoelens uiting te kunnen geven. Het zou gemakkelijk vallen, hen te onderwerpen, want ze waren lafaards en zoo ontaard in de laatste jaren, dat zij zelfs niet meer zoo goed konden schieten als voorheen.

„En nu? Hun veldtochtsplan wordt door onze eigen deskundigen geroemd. Zij strijden zoo wanhopig, dat onze soldaten, die tegen hen in 't vuur gebracht worden, de eersten zijn om hen tegen de lasteringen te verdedigen. Onze oorlogs-correspondenten, uitgegaan om te vervloeken, getuigen van hun ridderlijk gedrag jegens iederen Engelschman, die hun in handen valt. Hunne officieele berichten van de gevechten aan

welke zij hebben deelgenomen, zijn gematigd, munten uit door juistheid en door de afwezigheid van iedere grootspraak. Toen onze gevangen officieren te Pretoria gebracht werden, vernam men geen woord van triomf; zij werden ontvangen met eerbiedig zwijgen. De leden van den Volksraad heetten slechts op goudbeluste roofzuchtigen te zijn, die anderen voor zich wilden laten vechten; en zie, zij strijden in de voorste rangen! Zelfs zij, die hen belasterden en de verhalen omtrent hen in omloop trachtten te brengen, verzonnen door het cosmopolitisch gespuis van kapitalisten, dat zich met het opzetten van maatschappijen verrijkt, zijn verplicht te erkennen dat zij misleid werden; en ieder Engelschman erkent, dat die barbaarsche, bedorven, lafhartige, bluffende Boeren, hoffelijke en dappere mannen zijn."

De heer Labouchère wijst op den rechtvaardigheidszin der Engelschen en vertrouwt dat zij zich niet blijvend zullen laten misleiden. Van de zoogenaamde geheime samenzwering tegen het Britsche gezag in Zuid-Afrika bestaat geen schaduw van bewijs, en daar Chamberlain zelf de onvermijdelijkheid van dezen oorlog erkend heeft, is het onzin op Kruger de schuld te werpen. Het geweten des volks zal spreken.

„Reeds is er ontzettend geslacht, wanneer men bedenkt dat het aantal strijdenden betrekkelijk klein was. Het is vreeselijk aan de toekomst te denken, wanneer deze strijd tot het eind moet worden uitgestreden. Hoezeer wij ook den dood zouden betreuren van zoo menig dapper Engelschman, wij zouden, als onze zaak rechtvaardig was, troost vinden in de gedachte, dat zij gevallen waren bij de verdediging van hun land. In een onrechtvaardigen, onnoodigen en onstaatkundigen oorlog hebben wij dien troost niet. De lijst der gesneuvelden, zoowel van onze dappere soldaten, die gehoor gaven aan de stem van hun plicht, als van de kloeke Hollandse Boeren-Hugenooten, die zich doodvechten voor hunne onafhankelijkheid tegen een overweldigende macht, zal niet bijdragen om dezen oorlog populair te maken. De oorlogspers moge de trom roeren. Leugen moge op leugen gestapeld worden. Weldra zal de stem des gewetens vragen: „waartoe dit moorden?"

„En het antwoord zal zijn, dat het te wijten is, hetzij aan bijna ongelooftelijke domheden van den heer Chamberlain, of aan zijn vast besluit, ons in een oorlog te betrekken, die een schande is voor het land en de beschaving, en even onstaatkundig als onzedelijk."

TER VERSPREIDING:

50 Exemplaren à f 0,20.

100 " " " 0.17 $\frac{1}{2}$.